

Astanayev Qulmaxammat Sanayevich

Dotsent

Iqtisodiyot va pedagogika Universiteti

O'zbekiston

O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYA MUHITI, MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda investitsiya faoliyatining asosiy yo'nalishlari, mavjud muhit va u bilan bog'liq dolzarb muammolar tahlil qilingan. Shuningdek, investitsiya muhitiga ta'sir etuvchi omillar – iqtisodiy barqarorlik, huquqiy baza, infratuzilma holati va moliyaviy tizim imkoniyatlari tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: investitsiya, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, mahalliy investitsiyalar, investitsiya muhiti, raqobatbardoshlik, investitsion xavfsizlik, investitsion muammolar

Астанаев Кулмахаммат Санаевич

Доцент

Университет экономики и педагогики

Узбекистан

ИНВЕСТИЦИОННАЯ СРЕДА В УЗБЕКИСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Аннотация. В данной статье анализируются основные направления инвестиционной деятельности в Узбекистане, текущая ситуация и текущие проблемы, связанные с ней. Также анализируются факторы, влияющие на инвестиционную среду – экономическая стабильность, правовая база, состояние инфраструктуры и возможности финансовой системы.

Ключевые слова: инвестиции, прямые иностранные инвестиции, внутренние инвестиции, инвестиционная среда, конкурентоспособность, инвестиционная безопасность, инвестиционные проблемы.

Astanaev Kulmakhammat

INVESTMENT ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN: PROBLEMS AND WAYS TO SOLVING THEM

***Abstract.** This article analyzes the main areas of investment activity in Uzbekistan, the current situation and current problems associated with it. It also analyzes the factors influencing the investment environment - economic stability, legal framework, state of infrastructure and capabilities of the financial system.*

***Keywords:** investments, foreign direct investment, domestic investment, investment environment, competitiveness, investment security, investment problems.*

Kirish. Investitsiya – bu daromad olish yoki ma'lum bir foyda ko'rish maqsadida moliyaviy yoki moddiy resurslarni uzoq yoki qisqa muddatga joylashtirishdir. Investitsiya iqtisodiyotning asosiy qismlaridan biri bo'lib, bu jarayon odatda biznes, ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish yoki boshqa iqtisodiy faoliyat turlariga kapital kiritishni o'z ichiga oladi.

Investitsiyaning asosiy turlari:

1. Moliyaviy investitsiya: Aksiyalar, obligatsiyalar, depozitlar va boshqa moliyaviy vositalarga mablag' kiritish. Maqsad: foiz, dividend yoki kapital qiymatini oshirish orqali daromad olish.
2. Real investitsiya: Ishlab chiqarish vositalari, uskunalari, texnologiyalar, bino va inshootlar kabi real aktivlarga mablag' kiritish. Maqsad: ishlab chiqarishni kengaytirish yoki samaradorligini oshirish.
3. Intellektual investitsiya: Ta'lim, tadqiqot, yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va rivojlantirishga yo'naltirilgan mablag'lar. Maqsad: kelgusida yuqori daromad keltiradigan intellektual resurslarni rivojlantirish.

4. Portfel investitsiyasi: Moliyaviy bozorlarning turli vositalaridan tashkil topgan portfelga mablag' kiritish. Maqsad: xavflarni diversifikatsiya qilish va maksimal foyda olish.

Investitsiyaning ahamiyati:

- Iqtisodiy o'sishni ta'minlash: Investitsiya yordamida yangi ish o'rinlari yaratiladi, ishlab chiqarish kuchlari kengayadi.
- Yangi texnologiyalarni joriy qilish: Innovatsiyalarni rivojlantirish orqali samaradorlikni oshirish imkoniyati yaratiladi.
- Daromad olish: Investitsiyalar orqali investorlar o'z kapitalini ko'paytirishi mumkin.
- Resurslarni samarali taqsimlash: Mablag'lar o'z foydaliligini oshirishga xizmat qiladi.

Investitsiya kiritishda asosiy e'tibor moliyaviy tahlil va xavflarni boshqarishga qaratilishi lozim. Bu jarayon uzoq muddatli muvaffaqiyat uchun muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda investitsiya muhiti so'nggi yillarda ijobiy o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda, ammo ushbu sohada hali ham bir qator muammolar mavjud. Quyida asosiy muammolar va ularni hal etish yo'llari haqida umumiy tahlil keltirilgan.

1. Huquqiy tizimdagi barqarorlikning yetishmasligi: Investorlarga xavfsizlik kafolati beruvchi qonunlar ba'zan o'zgaruvchan bo'lib, ularni amalda qo'llashda muammolar yuzaga keladi.

2. Byurokratik to'siqlar: Investitsiya loyihalarini amalga oshirish jarayonida turli davlat organlari tomonidan ko'p bosqichli ruxsatnomalar talab qilinishi, ko'pincha vaqtni cho'zadi va xarajatlarni oshiradi.

3. Moliya va kredit tizimining yetarlicha rivojlanmaganligi: O'zbekistonda kichik va o'rta korxonalar uchun kredit resurslariga kirish imkoniyati cheklangan, shuningdek, xorijiy investorlarga valyuta konvertatsiyasi bilan bog'liq qiyinchiliklar mavjud.

4. Kadrlar yetishmovchiligi: Malakali ishchi kuchining yetishmasligi, ayniqsa, yuqori texnologik va innovatsion sohalarda, investitsion loyihalarni amalga oshirishda muammolar tugʻdiradi.

5. Infratuzilma muammolari: Elektr ta'minoti, transport va logistika tizimining rivojlanmaganligi investitsiya muhitini murakkablashtiradi.

Yechimlar:

1. Huquqiy islohotlarni chuqurlashtirish: Investitsiya sohasidagi qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirish.

Investorlarga uzoq muddatli kafolatlar berish va sud-huquq tizimining mustaqilligini kuchaytirish.

2. Byurokratik jarayonlarni soddalashtirish: "Yagona darcha" (one-stop-shop) tizimini kengaytirish. Ruxsatnomalar berish jarayonida elektron xizmatlarni rivojlantirish.

3. Moliyaviy resurslarga kirishni kengaytirish: Xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kuchaytirish. Bank tizimini liberallashtirish va xorijiy investorlar uchun valyuta operatsiyalarini soddalashtirish.

4. Kadrlar tayyorlash va malaka oshirish: Professional ta'lim va kasb-hunar tizimini rivojlantirish. Investitsiya kiritilayotgan sohalarga mos ravishda malaka oshirish markazlarini tashkil etish.

5. Infratuzilmani yaxshilash: Davlat-xususiy sheriklik loyihalari orqali transport va energetika sohaslarini rivojlantirish. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali infratuzilma xizmatlarini optimallashtirish.

Oʻzbekistonda investitsiyalar quyidagi asosiy turlarga boʻlinadi:

1. Toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar (FDI): Xorijiy kompaniyalar yoki investorlar tomonidan mahalliy korxonalar yoki loyihalarga toʻgʻridan-toʻgʻri kapital kiritish. Misol: Energetika, qishloq xoʻjaligi va infratuzilma sohaslarida xorijiy kompaniyalar ishtiroki.

2. Davlat investitsiyalari: Davlat byudjeti, moliyaviy tashkilotlar va davlat resurslari hisobidan loyihalarga ajratilgan mablag'lar. Misol: Transport va infratuzilma loyihalari (masalan, yo'llarni ta'mirlash yoki yangi aeroport qurilishi).
3. Xususiy investitsiyalar: Mahalliy va xorijiy xususiy sektor tomonidan kiritiladigan mablag'lar. Misol: Savdo va xizmat ko'rsatish sohasidagi kichik va o'rta biznes loyihalari.
4. Innovatsion va texnologik investitsiyalar: Yangi texnologiyalarni joriy qilish, startaplarni qo'llab-quvvatlash va ilmiy-tadqiqot loyihalariga yo'naltirilgan investitsiyalar.
5. Portfel investitsiyalari: Aktsiyalar, obligatsiyalar yoki boshqa moliyaviy instrumentlar orqali kiritilgan kapital.

So'nggi yillarda O'zbekistonda investitsiya muhiti quyidagi omillar orqali yaxshilanmoqda:

- Huquqiy bazaning takomillashtirilishi: Investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash va himoya qilishga qaratilgan qonunlar qabul qilinmoqda. Masalan, "Investitsiyalar va investitsion faoliyat to'g'risida"gi qonun.
- E-Ijtimoiy xizmatlar: Investorlarga davlat xizmatlarini masofadan taqdim etish uchun raqamli tizimlar joriy etildi.
- Erkin iqtisodiy zonalar (EEZ): Maxsus iqtisodiy zonalarda soliq imtiyozlari va boshqa preferensiyalar taklif etilmoqda.
- Xalqaro hamkorlik: Yirik xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda investitsion forumlar va ko'rgazmalar tashkil qilinmoqda.

Muammolar

1. Huquqiy barqarorlik yetishmasligi: Ayrim hollarda qonunchilikdagi o'zgarishlar investorlar uchun noaniqlikni keltirib chiqaradi.
2. Burokratik to'siqlar: Hujjatlarni tasdiqlash jarayonining murakkabligi va kechikishlari.
3. Moliyaviy infratuzilmaning zaifligi: Xorijiy valyutani konvertatsiya qilishda qiyinchiliklar.

4. Kadrlar yetishmovchiligi: Malakali mutaxassislarning yetishmasligi ayrim sohalarda salohiyatdan to'liq foydalanishga to'sqinlik qiladi.

5. Regionlararo tengsizlik: Investitsiyalar asosan Toshkent va yirik shaharlarda jamlanib, chekka hududlar e'tibordan chetda qolmoqda.

Muammolarni hal etish yo'llari

1. Qonunchilikni barqarorlashtirish: Investorlar uchun shaffof va barqaror qonunchilik bazasini yaratish zarur.

2. Raqamlashtirish: Burokratik jarayonlarni qisqartirish uchun elektron xizmatlarni kengaytirish.

3. Moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish: Xorijiy investorlarga valyutaviy operatsiyalar bo'yicha qulay shart-sharoitlar yaratish.

4. Kadrlar tayyorlash: Talab yuqori bo'lgan sohalar uchun kadrlarni xalqaro darajada tayyorlash dasturlarini rivojlantirish.

5. Hududlarni rag'batlantirish: Chekka hududlarga sarmoya jalb qilish uchun maxsus soliq imtiyozlari va infratuzilma loyihalarini rivojlantirish.

Xulosa. O'zbekistonning geostrategik joylashuvi, boy tabiiy resurslari va yosh aholisi uni jozibador investitsiya manziliga aylantirishi mumkin. Ushbu muammolarni tizimli ravishda hal etish orqali mamlakatda nafaqat mahalliy, balki xalqaro investorlar uchun ham qulay muhit yaratiladi. Shu bilan birga, islohotlarning izchil amalga oshirilishi va ochiqlik tamoyiliga asoslangan yondashuv muvaffaqiyatning muhim shartidir.

O'zbekistonda investitsiya muhiti va investitsiyalarni rivojlantirish masalasi muhim iqtisodiy ahamiyatga ega. Mamlakatda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida investitsion muhit sezilarli darajada yaxshilandi.

O'zbekiston investitsiyalarni jalb qilish va qo'llab-quvvatlash borasida katta salohiyatga ega. Mavjud muammolarni bosqichma-bosqich hal qilish orqali mamlakat xalqaro investorlar uchun yanada jozibador bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, mahalliy investorlarni rag'batlantirish va xorijiy investitsiyalarni himoya

qilishni kuchaytirish, uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishning asosi bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rustamovna K. N. State Support Areas for the Cultivation of Medicinal Plants in Agriculture. – 2023.
2. Khidirovich E. R. et al. Issues of Development of the Pharmaceutical Industry on the Basis of Improving the Cultivation of Medicinal Plants. – 2023.
3. Rustamovna K. N. Ways to Improve the State and Efficiency of Growing Medicinal Plants in the Kashkadarya Region //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2023. – T. 3. – №. 6. – C. 78-84.
4. Khamraeva S., Ochilova N. Assessment of innovative potential of farmers and homestead land owners //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 480. – C. 03003.
5. Ochilova N. A. Use of the Advanced Experience of Foreign Countries in the Development of Peasant and Homestead Farms //International Journal of Formal Education. – 2023. – T. 2. – №. 11. – C. 267-274.
6. Ochilova N. A. et al. Improving the Use of Agricultural Land in Kashkadarya Region //International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development. – 2022. – T. 4. – №. 3. – C. 49-54.
7. Ergashev R., Xo'jaqulova N. QASHQADARYO VILOYATIDA DORIVOR O'SIMLIKLARNI YETISHTIRISH HOLATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI //THE INNOVATION ECONOMY. – 2023. – T. 1. – №. 01. – C. 70-75.
8. Otamurodovna K. G. Ways Of Effective Usage Of The Potential Of Natural Resources In The Development Of Industrial Enterprises In The Regions //Ijtimoiy fanlarda innovasiya onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 3. – C. 44-49.

9. Хожанова Г. О. Показатели Развития Промышленного Кластера //Innovative Society: Problems, Analysis and Development Prospects (Spain). – 2023. – С. 78-82.
10. Khojanova G. O. INVESTMENT AS A MEANS OF DEVELOPMENT AND STRENGTHENING OF ENTERPRISE PRODUCTION CAPACITY //Экономика и социум. – 2021. – №. 2-1 (81). – С. 171-175.
11. Khojanova G. O. NATURAL RESOURCES, THEIR TYPES AND INITIAL APPROACHES //Ethiopian International Multidisciplinary Research Conferences. – 2024. – Т. 4. – №. 1. – С. 83-86.
12. Samiyeva G. Ijtimoiy sohada maqsadli jamg ‘armalar va ijtimoiy fondlar faoliyatini takomillashtirishning xorij tajribasi //THE INNOVATION ECONOMY. – 2024. – Т. 2. – №. 02.
13. Самиева Г. АҲОЛИ ФАРОВОНЛИГИНИ ОШИРИШДА ИЖТИМОЙ ИНФРАТУЗИЛМАНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ АҲАМИЯТИ //Nashrlar. – 2023. – С. 509-511.
14. Самиева Г. Т. ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ПОВЫШЕНИИ БЛАГОСОСТОЯНИЯ НАСЕЛЕНИЯ //Экономика и социум. – 2024. – №. 2-1 (117). – С. 1341-1345.
15. Дустова М. К., Шомуротова С. Роль иностранных инвестиций в развитии экономики //Научный прогресс. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 1021-1025.